

схильність до агресивної насильницької поведінки через втрату вольового контролю над бурхливими емоційними реакціями. Визначальними індивідуально-психологічними рисами та якостями є емоційна витривалість і холоднокровність, виражена домінантність поведінки, авантюристична сміливість, схильність до ризику, вільнодумство радикальних позицій намагання ігнорувати фрустрації та зорієнтованість на дотримання норм кримінальної субкультури.

Ці висновки дають змогу визначити пріоритетні напрями профілактики та корекції злочинної поведінки, а саме необхідність впливу на систему диспозиційних установок рецидивістів із насильницькою спрямованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонян Ю. М. Личность пре ступника / Ю. М. Антонян, В. Е. Эминов. – М. : Норма, 2010. – 366 с.
2. Узнадзе Д. Н. Психология установки / Д. Н. Узнадзе. – СПб : Психология-Классика, 2001. – 414 с.
3. Норакидзе В. Г. Методы исследования характера личности / В. Г. Норакидзе. – Тбилиси : Мецниереба, 1975. – 242 с.

Носенко Олександр Володимирович,
доцент кафедри філософії права та
юридичної логіки Національної академії
внутрішніх справ, кандидат філософських
наук

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК АКТУАЛЬНА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

За сучасних умов становлення громадянського суспільства і правової держави, транзитивності соціального розвитку та європейської інтеграції актуалізується питання взаємообумовленості правової культури й повної, систематизованої регламентації відносин народовладдя. Важливим конструктом і корелятором у системі відносин «громадянське суспільство–держава» є правове виховання як запорука формування правової культури, правосвідомості, свідомої громадянської позиції, подальшого зміцнення

законності та правопорядку. На думку науковців, правове виховання є «цілеспрямованою, організованою, послідовною, систематичною та системною діяльністю з боку держави, її органів, установ та організацій, інших учасників правовиховної діяльності...» [1, с. 547], тому є однією з форм реалізації правової політики держави.

Доречно спочатку розглянути поняття правової політики, адже від її пріоритетів і цілей, методів та засобів здійснення залежить успіх соціального розвитку загалом, добробут громадян, перспективи розвитку країни. Розуміння терміна «правова політика» ускладнюється тим, що, з одного боку він ще не знайшов свого відображення в законодавстві, а з іншого – існує безліч типів, видів і форм реалізації правової політики. Тому його можна вважати узагальнювальним. Це породжує наукові дискусії та створює поле наукового пошуку з'ясування суті правової політики та її особливостей.

На думку Л. А. Музики, «існують різні рівні сприйняття цього поняття: починаючи з державного рівня, де правова політика може бути показником думки нації в питаннях права та закінчуючи побутовим рівнем, де правова політика – це показник правосвідомості людини» [2, с. 204]. Тому можна стверджувати, що в соціально-політичних і правових науках склалися широке та вузьке трактування правової політики.

Згідно з позицією В. Селіванова, «правова політика в широкому розумінні – це та сама державна політика організації та управління сукупністю сфер суспільних відносин задля досягнення на основі права легітимними засобами загального блага, задоволення публічних інтересів (з урахуванням приватних інтересів), виконання певних конкретних завдань, зумовлених реальними, актуальними загальносуспільними, публічними (властивими і державі, і народу) потребами й інтересами. Проте правова основа державної політики і правове «оформлення» окремих заходів її реалізації не спростовують її багатоаспектного характеру та правової сфери суспільної життєдіяльності як окремої самостійної сфери політичного впливу й державного управління. Ідеться про правову політику як відносно самостійний різновид державної політики в безпосередній сфері правової дійсності суспільства, тобто у сфері юридичних відносин, побудови і функціонування правової системи.

У цьому разі термін «правова політика» означає певний окремий напрям державної діяльності, спрямованої на управління процесом правового розвитку країни, підтримання і подальше упорядкування правового буття, тобто йдеться про політику у вузькому (спеціальному) розумінні слова [3, с. 9]. Правову політику можна розглядати як діяльність держави в конкретній сфері життєдіяльності суспільства, як політику, засновану на правових засадах. Зокрема, з позицій політичної науки, сфера державної влади не поширюється на всю політичну систему, адже держава є лише одним із політичних інститутів (хоча й найголовнішим).

Таке тлумачення правової політики так званою законницькою (нормативною) доктриною є однобічним. Представники природно-правової доктрини, наприклад, Ю. Атаманчук, стверджують, що «фундатором правової держави є громадянське суспільство, яке, крім того, є основою економічно стабільної та ефективної держави. Саме громадянське суспільство є гарантом прав людини, а держава – прав громадянина (політичних). Відповідно, правова політика об'єктивно обумовлена волею народу (громадянського суспільства) і суб'єктивно опосередковується його повноважним представником – державою» [4, с. 6–7]. Стрижневою основою такої правової політики є світоглядно-філософські засади. Її мають пронизувати ідеї людини, її життя, честі, гідності, прав і свобод як найвищої цінності. Державі в такому світоглядному конституюванні відводиться інструментальна функція.

В українському правознавстві актуалізується проблема антропологізації права. За часів панування радянської номенклатури й однобічного розуміння, планування та реалізації державної політики не залишалося місця в праворозумінні не тільки для антропології права, а й таким ключовим гуманістичним концептам, як розвинуте громадянське суспільство, забезпечення прав і свобод громадянина, верховенство права тощо. І якщо після здобуття незалежності, навіть після революційних років ХХІ ст., в Україні можна говорити про еволюцію правової системи та реформування української політичної системи, то зміни в індивідуальній і масовій політико-правовій свідомості є більш тривалим природним поступальним процесом. Будь-яке його прискорення шляхом безглузких необдуманих радикальних змін

і реформ (це стосується майже всіх людей похилого віку та громадян з ідеологічними переконаннями, у яких переважає частка колективістських цінностей) призводить до негативної реакції, зневіри, соціального опору та втрати почуття патріотизму й національної ідентичності. Це вимагає делікатної, системної та обдуманого правової політики держави, яка має перегукуватися з політикою основних інститутів громадянського суспільства (сім'ї, школи, ЗМІ, громадських організацій просвітницького та пропагандистського характеру) стосовно суттєвого підвищення правосвідомості громадян, їхньої правової культури, неухильного дотримання Конституції України, вимог законодавства України та правильного його застосування.

Ідеться про таку актуальну форму реалізації правової політики, як правове виховання. Дослідник М. М. Почтовий радить вживати замість терміна «форма реалізації» правової політики «стадія реалізації», адже «форма не надає можливості спрогнозувати розвиток правової політики в майбутньому [5, с. 8]. Правове виховання є тим системотворчим елементом, який пронизує всю правову політику, будучи, водночас, і результатом її планомірного планування, і невід'ємною складовою функціонування.

У науковій літературі здебільшого наголошується на таких пріоритетних формах реалізації правової політики держави, як правотворча, правозахисна, правозастосовна та доктринальна. Однак сучасні тенденції життя українського соціуму констатують невтішний факт про те, що «сьогодні право незабезпечене практично тією цінністю, якою воно наділяється теоретично. Ставлення людей до нього або негативне, або нейтральне. Така ситуація потребує негайного втручання держави для того, щоб через правову освіту, виховання, пропаганду здійснювати вплив на правову свідомість громадян» [5, с. 169].

Правове виховання як актуальна форма реалізації правової політики держави полягає в створенні умов для посилення престижу права, розвитку правової культури та правосвідомості української нації, подолання правового нігілізму, формування активної громадсько-політичної та соціально-правової особистості. Це є запорукою становлення правової держави та розвинутого громадянського суспільства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
2. Музика Л. А. До питання визначення сутності та ознак правової політики / Л. А. Музика // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 202–206.
3. Селіванов В. Правова політика України / В. Селіванов // Право України. – 2001. – № 12. – С. 9.
4. Атаманчук Ю. М. Правова держава і громадянське суспільство / Ю. М. Атаманчук // Вісник Київського інституту бізнесу і технологій. – 2008. – № 1. – С. 3–7.
5. Почтовий М. М. Стадії, критерії ефективності, форми та функції правової політики держави: співвідношення понять у загальній теорії держави і права / М. М. Почтовий // Юридична наука. – 2014. – № 11. – С. 7–12.

Омельченко Вікторія Юріївна,
асистент кафедри української філософії
та культури філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, кандидат
філософських наук

PHILOSOPHIA PERENNIS ЯК МЕТОДОЛОГІЯ «РОЗУМНОГО ПІЗНАННЯ» ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

У межах цієї розвідки ми висуваємо гіпотезу, згідно з якою філософія є однією з найефективніших методологій розумного пізнання, що дає змогу як вивчати сутність соціальних відносин, так й обґрунтовувати мовою «сильних аргументів» значущість права. Філософія і є тією методологією «розуміння» (Г.-Г. Гадамер) [1], яка, з одного боку, здатна стимулювати якісний приріст «інтелектуального капіталу», а з іншого – вирішувати конкретні питання, зокрема в царині філософії права. Філософи, правознавці, політологи, соціологи, живучи в глобальному, відкритому світі, не мають права говорити мовою виключно «ідеальних теорій» та «абстрактних ідеалів», що чужі запитам і викликам бурхливої реальності. За